

Б.І. Сіменач

ДУ «Інститут патології хребта та суглобів ім. М.І. Ситенка АМН України»

АРТРОЗ ЯК ОБЛІГАТНИЙ ПРОЦЕС — НОВА ПАРАДИГМА

Резюме. Використовуючи власну пошукову систему, що складається з генезисного принципу, п'ятифакторної категоріально-понятійної матриці «суглоб», інтегративних методологій системного підходу, класиології, термінології та концептуального моделювання побудована нова концепція про артроз як про облігатний процес, характерний для захворювань та ушкоджень суглобів. З цих позицій розкриваються різні аспекти проблеми «артроз».

Особлива увага звертається на артроз, характерний для диспластичних захворювань суглобів, зумовлених спадковою схильністю, який за особливостями розвитку названо «артрозивна деформація».

Нова парадигма відкриває нові перспективи профілактичної діагностично-лікувальної тактики та прогнозування перебігу артрозів.

Ключові слова: артроз, фундаментальне теоретичне дослідження, інтеграційні методології, системний підхід, концептуальне моделювання, нове знання, фіксація нового знання, функції нового знання.

ВСТУП

На сучасному рівні еволюції наука перейшла на новий рівень, на якому об'єктами її досліджень залишаються матеріальні явища та процеси, інформація (знання) про які зберігається, але трансформується не в чуттєво-наглядних образах, а в теоретичних поняттях та формулах (Ракитов А.І., 1975).

Відповідно наука стала орієнтуватися не на вивчення явищ, речей, як незмінних, а на вивчення тих умов, потрапляючи в які вони (явища) ведуть себе так чи інакше (Коваленко В.М., Шуба Н.М., 2004). Так склалася ситуація побудови фундаментальних теоретичних медичних наук.

Цей прогресивний процес знайшов свою реалізацію і в проблемі ортопедичної артрології. Доцільність виокремлення такої проблеми була визнана ще в 1991 р. постановою Виїзної наукової сесії Відділу клінічної медицини АМН СРСР «Теоретичні та клінічні проблеми артрології» (Харків, 5–7 червня, 1991 р.) (Корж А.А., 1987; 1991).

Ця проблема в інтеграційних перетвореннях останніх десятиліть знайшла своє нове бачення. Вважаємо доцільним висвітлити суть нашої нової концепції на моделі артрозу.

Мета нашого дослідження — побудова нетрадиційних уявлень про артроз (остеоартроз), на основі принципів генезису¹ та облігатності².

СТАН ПРОБЛЕМИ

Класичні уявлення про артроз, що базуються на емпіричних (морфологічному, нозологічному) принципах з їх чуттєво-наглядними методиками пізнання, з уявленням про артроз як про ідіопатичне, дегенеративно-дистрофічне (Шумада І.В., 1990) чи інше захворювання (Шумада І.В., 1990; Коваленко В.М., Шуба Н.М., 2004), себе вичерпали. Про це переконливо свідчить відсутність в останні десятиліття нових наукових оригінальних теоретичних узагальнень щодо концепції артрозу. А дослід-

ницька діяльність «довкола артрозів» обмежується в основному прикладним рівнем, орієнтованим на поліпшення їх діагностики та лікування (Сіменач Б. та співавт., 2004б).

В ортопедії класична парадигма «артроз» застигла (вичерпала себе).

Багатолітні дослідження, виконані в Інституті патології хребта та суглобів АМН України (ІПХС) привели до принципового перегляду проблеми «артроз» (Сіменач Б.І. і соавт., 1989; Сіменач Б.І., 1990; Корж А.А., 1991; Пустовойт Б.А., 1996; Сіменач Б.І. та співавт., 2002). Склалася нова пошукова ситуація, побудована на теоретичних інтеграційних методологіях. У такому режимі пошуку група дослідників ІПХС працює близько 25 років. Базуючись на філософії науки (Кохановський В.П., 2003), на закони нормології та патології людини (Шехтер Ю.А., Серов В.В., 1991; Сіменач Б., 1999), використовуючи результати власних емпіричних досліджень патології суглобів як емпіричний базис (Сіменач Б., 1999), та результати власних інтеграційно орієнтованих концептуальних досліджень (Корж А.А. і соавт., 1987; Сіменач Б.І., 1994; Корж О.О., Сіменач Б.І., 2003), спрямованих на побудову теоретичної, ортопедичної артрології (Сіменач Б.І., 1994; Сіменач Б.І., 1995; 1998; Снисаренко П.І., Михайлов С.Р., 2000; Сіменач Б.І. та співавт., 2002; 2003; 2004а; 2004б; 2005;), проблема артрозу розкривається особливо цікаво.

На інтеграційних принципах формується нова парадигма артрозу.

Пошукова система нашого дослідження

Архетип (прообраз) нашого дослідження — власна концепція «Ортопедична артрологія» (Корж А.А., Сіменач Б.І., 1994; 2005), яка виконує також роль основного принципу та пошукового поля.

Незмінною залишається наша традиційна для ортопедичної артрології пошукова система, побудована на:

- генезисному принципі з орієнтацією досліджень на розкриття суті виникнення і розвиток явищ та процесів, що вивчаються, з послідовною побудо-

¹Генезис (грець. породжую, створюю) — походження, виникнення. У нашому випадку — виникнення та розвиток. ²Облігатний (obligatus — зобов'язаний) — обов'язковий, безумовний.

вою теорії відповідної ділянки науки та методології (теорії) реалізації (матеріалізації);

- *п'ятифакторній понятійно-критеріальній моделі «суглоб»* (Снисаренко П.И., Михайлов С.Р., 2000; Храмова В.Л., 2003);

- *інтеграційних методологіях* (Корж А.А. Сименач Б.И., 1989; Корж О.О., Сименач Б.И., 2003), в тому числі системного підходу, класиології та термінології;

- *концептуальному моделюванні*, перш за все, як механізми пошуку та розкриття нового знання (Сименач Б., 1998; Сименач Б.И. та співавт., 2003; 2004а).

Усі явища розглядаються у системних взаємопов'язаннях (Корж А.А., 1987), до того ж, у взаємодії з факторами зовнішнього середовища (Сименач Б.И. та співавт., 2003). Таким чином наше дослідження виконується на фундаментальному теоретичному рівні. Наведена пошукова система використовується в усіх наших дослідженнях в галузі ортопедичної артрології. Тим забезпечується однотипність процесів мислення, однорідність пошукових дій, а, відповідно, результати досліджень стають порівняльними. Власне такою «пошуковою інтеграцією» забезпечується можливість широкіх теоретичних узагальнень, перетворень та побудов.

Багатофакторність пошукової системи забезпечує можливість широких системних узагальнень та інтеграційних перетворень у межах пошукового поля.

Основні критерії та судження, покладені в основу пошуку та побудови концепції «Артроз як облігатний процес»

Артроз розглядається як:

- *хронічний процес, притаманний (облігатний) захворюванням та ушкодженням суглобів* (Сименач Б.И., 1991);

- *за етіологічним критерієм відповідно до ортопедичної артрології артрози поділяються на травматичні, патичні та диспластичні* (Сименач Б.И. та співавт., 2002);

- *першопричиною артрозів в усіх випадках є пошкодження тканин суглоба;*

- *за біологічним критерієм першопричинні фактори руйнування ділимо на біомеханічні та біохімічні (метаболичні), чим формуються два відповідні роди артрозів;*

- *хронічний перебіг захворювання зумовлений постійною чи незкінченною дією причинного руйнівного фактора;*

- *пошкодження (а не руйнівний фактор) стає тригерним (пусковим) механізмом для переходу процесів фізіологічної регенерації на стадію патологічної регенерації — дисрегенерації* (Саркисов Д.С., 1987; Шехтер Ю.А., Серов В.В., 1991);

- *репараційні процеси становлять морфологічний субстрат артрозу. Вони визначають особливості його стадійної клінічної картини як захворювання, зумовлюють його результати* (Солониченко В.Г., Красовская Т.В., 1998);

- *перебіг усіх наведених процесів відбувається в умовах постійних системних взаємозв'язків*

та взаємодії з факторами зовнішнього середовища. Останні в різних видах артрозів мають різне причинне (каузальне) значення.

Доцільність використання у процесі пізнання наведених критеріїв та їх ефективність з'ясовані та доведені. Вони мають як загальне визначальне, пошукове, оцінювальне, так і прогностичне значення.

Наша пошукова система становить особливі умови критеріально-понятійного інтеграційного пошуку. Пошкодження — першопричинний фактор артрозу, основний критерій нашої інтеграційної концепції «артрозу».

Фазовість артрозного процесу

При такій ситуації всі явища, що формують артроз, можна концептуально (сислово) розглядати за трьома послідовними взаємозумовленими та взаємопов'язаними фазами, без чітких часових та просторових обмежень.

1. Перша фаза — доруйнівна

Ця фаза охоплює всі ті явища, які формують причинну ситуацію руйнування суглоба. На цьому рівні різні явища виконують різні причинні функції, такі як: функції носіїв причини, диспозитивних, експозитивних, та першопричинних факторів, в різних їх взаємозв'язках, формуючи різні причинні ситуації артрозів. Різні ситуації взаємозв'язків зумовлюватимуть етіологічні (причинно-узагальнені) особливості артрозу.

Відповідно до констеляції (розташування) причинних факторів та їх послідовності, за аналогією з концепцією «ортопедична артрологія», виділяємо три основні роди руйнівних факторів):

- *травматичні*, коли першопричиною руйнування є дія факторів зовнішнього середовища;

- *патичні*, при яких першопричиною руйнування суглоба є органна патологія, а пошкодження в суглобах має вид альтерації;

- *диспластичні*, коли першопричинні фактори руйнування містяться у самому суглобі. В таких випадках сам орган (суглоб) виконує свою руйнівну функцію.

У свою чергу, кожен рід руйнівних факторів членується на види. Особливо цікаве членування роду диспластичних, де виокремлюються два види причинних факторів: природжені та набуті. У свою чергу природжені членуються на спадкові та спадково зумовлені. Власне останнім як спадково зумовленим захворюванням (синдромам) приділяємо особливу увагу.

За критерієм розміщення першопричинних факторів або за їх походженням виокремлюємо три роди руйнівних факторів: травматичні, патичні та диспластичні.

2. Друга фаза — руйнівна

У генезисі артрозу фактор руйнування має особливе значення. Відповідно до властивостей живоого організму — процесів, притаманних організмові, виокремлюємо два види руйнівних факторів:

- *біомеханічні*, при яких першопричинний руйнівний фактор є механічний. Існують дві можливості:
 - коли травмівний фактор діє із зовнішнього середовища як травма;

– коли він розміщений у самому суглобі як природжений. Останній вид має особливе значення для ортопедичної артрології, в тому числі для нашого дослідження (Сіменач Б. та співавт., 2005) (див. далі);

- **біохімічні** (метаболичні), що діють в умовах патичної патології, з першопричинним альтераційним руйнуванням суглоба.

Виокремлення двох видів першопричинних факторів руйнування (за основним біологічним критерієм) має суттєве значення, тому що визначає різні для кожного роду особливості — нову парадигму (нове їх розуміння) зі зміною структури захворювань суглобів, з новими діагностичними і лікувальними можливостями та особливими прогностичними його аспектами. У такій ситуації фактор руйнування стає основним пошуковим критерієм та основним критерієм характеристики й оцінки артрозів.

За критерієм «етіологія» виділяємо три роди артрозів: «травматичні», «патичні» та «диспластичні», кожен із яких має свою особливу формулу розвитку (таблиця).

Таблиця

Особлива формула розвитку артрозів

Диспластична етіологія	Внутрішньо-суглобові	Структурні аномалії, порушення рівноваги навантаження	Руйнування	Реактивний процес («морфос», «нозос»)	Деформувannya, вихи
Травматична етіологія	Зовнішньо-середовищні	Руйнування	Деформування	Порушення навантаження	Реактивний процес
Патична етіологія	Організмові (метаболичні)	Реактивний процес	Пошкодження (альтерація)	Деформації, порушення рівноваги, навантаження	

3. Третя фаза — післяруйнівна

Це реакція організму на пошкодження (але не на руйнівний фактор!).

Травма (в нашому контексті пошкодження), як писав І.В. Давидовський ще у 1960 р., є тією причиною, яка незалежно від анатомічного, фізіологічного та клінічного, викликає циклічний онто-філогенетично детермінований процес, який розгортається автоматично та стереотипно (Давидовський І.В., 1960).

Відповідно, ця третя фаза формування артрозу як ізоморфна, клінічно (як захворювання чи синдрому) перебігає однотипно, що й стало основою для тлумачення «артрозу» як окремого незалежного захворювання - нозологічної форми (Сіменач Б., 1999).

Морфологічним субстратом артрозів, як реакція на пошкодження є ізоморфний запально-дистрофічний процес, що робить їх однотипними.

Біомеханічні артрози

Наші уявлення про біомеханічний артроз, що впливають із нової концепції, вносять суттєве нове знання в уявлення про такі артрози, як: ідіопатичні, запальні, дегенеративно-дистрофічні тощо, які остаточно виявилися зумовленими природженими

аномаліями (структурними та силовими деформаціями), що становлять причинну основу руйнування суглоба.

«Біомеханічні артрози» — рід артозів, у якому першопричиною руйнування є механічний фактор.

Захворювання суглобів, зумовлені спадковою схильністю, — артрозивна деформація

У результаті досліджень генетиків та морфологів (Солониченко В.Г., Красовская Т.В., 1998; Гинтер Е.К., 2003; Ficat P., Arlet J., 1977; Leiber B., 1990) доведено, що у 80–90% причину хронічних неінфекційних захворювань людини становлять генетично детерміновані захворювання (синдроми), відомі як спадково схильні (Сіменач Б.І., 1995), мультифакторіальні (Сіменач Б.І., 1995), як синдроми, що характеризуються дисморфогенезом. У наших дослідженнях це спадково схильні захворювання, або, точніше, захворювання суглобів, зумовлені спадковою схильністю (ЗСЗС) (Снисаренко П.И., Михайлов С.Р., 2000; Сіменач Б.І. та співавт., 2004). У загальному вони входять у проблему «Синдромологія» (Ficat P., Arlet J., 1977; Bullough P.G., 1981; Fawthrop F. et al., 1986; Leiber B., 1990; Cohen M.M., 1997). Відзначимо, що класична медицина за 100 років описала 4 нових захворювання, а «Синдромологія» за 50 років свого існування розкрила бдизько 5000 нових синдромів (Солониченко В.Г., Красовская Т.В., 1998). Особливу заінтересованість дослідників ІПХС викликає група генетично детермінованих мультифакторіальних захворювань (синдромів) суглобів, зумовлених ЗСЗС. При таких захворюваннях (синдромах), на відміну від вроджених захворювань, природжені аномалії (аномалії будови, структурні деформації) самі по собі ще не є захворюваннями. І лише при їх взаємодії з додатковими (експозитивними) факторами зовнішнього середовища (нормальними, ненормальними) виникають захворювання (синдроми) із млявим перебігом. У такій ситуації руйнівний фактор знаходиться у самому суглобі, а хронічна, безконечна його дія стає причиною власного пошкодження та остаточної «загибелі» суглоба.

ЗСЗС, як відзначалося, — об'єкт багатолітнього вивчення дослідників ІПХС (Снисаренко П.И., Михайлов С.Р., 2000; Сіменач Б.І. та співавт., 2004).

ЗСЗС — одна із причинних ситуацій (фактор ризику) диспластичного, зумовленого спадковою схильністю артрозу (Сіменач Б.І., 1994). Беручи до уваги особливий механізм його розвитку (за формулою: структурні деформації — силові деформації — руйнування — реактивні зміни в умовах експозитивної ролі факторів зовнішнього середовища), його назвали «артрозивною деформацією» (Сіменач Б.І. та співавт., 2003; 2004a) (деформацією, що артрозує), на відміну від деформівного артрозу, як артрозу, що деформує.

Артрозивна деформація — вид артрозу, характерний лише та виключно захворюванням суглобів, спричиненим спадковою схильністю з особливим механізмом його виникнення та розвитку.

Очевидно, кожен наведений рід артрозу за критерієм першопричинних факторів руйнування складається із відповідних видів артрозів. Так, наприклад, в роді ЗСЗС розглядаються такі види, як варусна деформація колінного суглоба (диспластичний синдром) з варусною артрозивною деформацією (як причинним фактором руйнування та його наслідків), або як «Меніскогенний (зумовлений спадковою схильністю) артроз».

Кожному диспластичному, зумовленому спадковою схильністю, синдромові притаманний власний артроз, точніше, власна видова артрозівна деформація, що потребує власного розуміння та власної діагностично-лікувальної тактики.

Артроз і ортопедична артрологія

Таким чином, розкриття суті артрозу (артрозивної деформації), характерного зумовленим спадковою схильністю захворюванням (синдромом), виводить проблему біомеханічного артрозу на особливі позиції, з надзвичайно високим науковим інтересом. Адже ж, власне в умовах лише цього виду артрозу можливі:

- рання проспективна (прогнозована) діагностика артрозу (вже на квазіпатичній стадії захворювання);
- виявлення та з'ясування суті причинних факторів руйнування (структурних та силових деформацій), у тому числі до реалізації їх руйнівної дії;
- ранні хірургічні втручання, які одночасно виконують роль коригувальних аномалій та профілактичних щодо артрозу;
- можливість корекції причинних факторів (структурних аномалій) зумовлює більш сприятливі прогностичні аспекти, чим в умовах біохімічних артрозів.

Артрозівна деформація — реальна нозологічна форма, перспективний об'єкт дослідження, також критерій для інтеграційних перетворень в умовах ЗСЗС.

Розкрита нова сторінка артрології — артрозівна деформація — як артроз, характерний лише та виключно для захворювань (синдромів) суглобів, зумовлених спадковою схильністю, як підпроблема біомеханічних артрозів, як основна проблема ортопедичної артрології, яка принципово змінює розуміння ортопедичної артрології, структуру захворювань суглобів, їх діагностично-лікувальну тактику та прогностичні аспекти.

Нова парадигма з позиції термінології

У нашому дослідженні, що будується на теоретичному рівні процесу пізнання, розкривається нове знання як нова парадигма (Гроф С., 2005), яке потребує певного термінологічного впорядкування.

Новий термін, точніше, термінологічне сполучення «Артроз як облігатний процес», розглядається в системі «морфос» (як процес), та в системі «нозос» (як захворювання).

Термін «Артроз як облігатний процес» без обмежень поділяється за різними критеріями існуючих класифікацій артрозів, наприклад:

- за критерієм «ортопедична артрологія» (Корж А.А., Сименач Б.И., 1994) виділяємо три

види артрозів: травматичні, диспластичні й патичні». Кожен з них (уже як рід) підлягає подальшому поділу;

- за першопричинними факторами руйнування розглядаємо артрози: постлюксаційний, варусний, вальгусний, меніскогенний; при вродженій гіпермобільності суглобів; постішемичний; постангіотрофічний; постінфекційний; дисгормональний, ревматоїдний та багато ін.;

- за патогенетичним критерієм морфос розглядаємо: дегенераційно-дистрофічний; деструктивно-дистрофічний (процес); фіброзний; дегенераційний (артрит) та ін.;

- за стадією процесу (хвороби): квазіпатичний, патичний, постпатичний; преартроз; дорентгенологічний; хронічний остеоартрит (остеоартроз). Таким чином, впровадження терміна «Артроз як облігатний процес» коректний у межах дії терміна «артроз».

Нова парадигма — суттєво змінює структуру захворювань суглобів і тим самим впливає на методологію діагностики та лікувальної, перш за все, хірургічної, тактики.

Зміни уявлень про артроз особливо цікаво реалізувалися в умовах артрозів, зумовлених спадковою схильністю (артрозівної деформації) захворюваннях (Сименач Б.И., 1994).

Фіксація нового знання

Нове знання (нова концепція) зафіксоване як теоретичне узагальнення у формі дефініції поняття «артроз» (Б. Сименач): як особливий процес, у першопричинній основі якого лежить пошкодження тканин суглоба, зумовлене перманентною (безконечною) дією біомеханічних або біохімічних руйнівних сил (деформацій) травматичного, патичного або диспластичного генезису, в умовах постійної (диспозитивної, експозитивної чи першопричинної) дії (взаємодії) факторів зовнішнього середовища, та клінічно реалізується як патологічний процес (із позиції «морфос»), чи як «захворювання» (із позиції «нозос»), як онто-філогенетично закріплена біологічно адекватна реакція організму на пошкодження тканин суглоба, як пізнавальний, хронічний, ізоморфний, стадійний процес: який у неконтрольованих умовах закінчується виходом патологічних процесів на стадію дисрегенерації, з остаточною загибеллю суглоба(-бів) (Шехтер Ю.А., Серов В.В., 1991).

Дефініція коректна для будь-яких неінфекційних артрозів, незалежно від їх суглобової локалізації.

Функції теорії (нової концепції) «Артроз як облігатний процес»

Визначальне значення для характеристики та оцінки нового знання як теоретичного узагальнення (чи як нової концепції) в аспекті розкриття його прогностувального прикладного значення мають його різноманітні функції:

- *евристична*. Відкривається перспектива для подальших наукових теоретичних та клінічних досліджень артрозів;
- *описувальна*. Описуються нові дані (факти) про відоме явище (артроз);

- *пояснювальна*. З'ясовується суть та особливості відомого явища з інших критеріальних позицій;

- *синтезуюча*. Нові уявлення сприяють вдосконаленню класифікації артрозів та їх термінологічного апарату;

- *методологічна*. З позицій нового теоретичного узагальнення змінюється структура захворювань суглобів;

- *практична*. Нова концепція змінює (доповнює) уявлення про артроз і тим самим передбачає корекцію діагностичної та лікувальної (перш за все, хірургічної) тактики артрозів.

Новому знанню (новому розумінню артрозу) притаманні й інші цікаві особливості, такі як:

- *універсальність*. Це загальна характеристика артрозів (як процесів чи захворювань) з генезисних позицій їх виникнення та розвитку;

- *однозначність першопричини*. Першопричиною усіх видів артрозів розглядається пошкодження, що виникає в умовах (як результат) постійної (безконечної) дії руйнівних сил різної дії (механічних, біохімічних) факторів;

- *постійна (завжди наявна) дія факторів зовнішнього середовища, які в різних умовах виконують різні функції*. Це функції: першопричинні (травма); експозитивні; диспозитивні; посилюючі; ускладнюючі та ін.;

- *однотипність перебігу*. В усіх випадках артроз — це реакція відповіді організму як ізоморфний онто-філогенетично закріплений запальний дистрофічно-деструктивний процес;

- *пізнавальність, прогнозованість* подальшого розвитку процесу та його результатів, що становить основу прогнозування подальшого перебігу артрозу.

УЗАГАЛЬНЕННЯ

В результаті артроз як *облігатний процес* характерний для захворювань та ушкоджень суглобів:

- у його першопричинній основі лежать травмуючі суглоб постійнодіючі біомеханічні чи біохімічні фактори, що призводять до руйнування тканин суглоба;

- пошкодження викликає ізоморфний запально-дистрофічний процес як реакцію організму, що становить морфологічний субстрат артрозу.

На прикладі артрозу, характерного для диспластичних захворювань суглобів, зумовлених спадковою схильністю, показані особливості біомеханічного артрозу — артрозивної деформації, в першопричинній основі якої лежить руйнування, зумовлене природженими структурними деформаціями (аномаліями) з притаманними їм силовими деформаціями.

Нова концепція про артроз як облігатний процес вносить нову якість (нове знання) в розуміння артрозів на рівні нової парадигми. Вона розкриває широкі перспективи для науково-дослідницької роботи. Нова концепція з новим тлумаченням артрозу суттєво змінює структуру захворювань суглобів, їх діагностично-лікувальну тактику та прогнозні оцін-

ки. Особливе значення має нова концепція для умов біомеханічних артрозів.

ЛІТЕРАТУРА

Гинтер Е.К. (2003) Медицинская генетика. Медицина, Москва, 270 с.

Гроф С. (2005) Философия науки и роль парадигмы. Психология для всех, 1 (7): 19–21.

Гроф С. (2005) Философия науки и роль парадигмы. Психология для всех, 2 (8): 22–24.

Давыдовский И.В. (1960) Травма как биологическая проблема. Проблема травмы. Москва, 7–15.

Коваленко В.М., Шуба Н.М. (ред.) (2004) Номенклатура, класифікація, критерії діагностики та програми лікування ревматичних хвороб, Київ, 156 с.

Корж А.А., Сименач Б.И. (1979) Системный подход в ортопедии и травматологии на примере поврежденной сумочно-связочного аппарата коленного сустава. Ортопедия, травматология и протез, 7: 1–7.

Корж А.А. (1987) Дисплазия сустава – диспластический артроз. Причинно-следственные отношения, принципы лечебной тактики. 16-й Симпозиум европейского общества остеоартрологов, 5/74.

Корж А.А. (1991) Артрология – процессы дифференциации и интеграции. Вест. Рос. академии мед. наук, 6: 15–17.

Корж А.А., Сименач Б.И., Мителева З.М. (1987) Дисплазия сустава – диспластический артроз (концептуальна модель етиології та патогенеза). Ортопедия, травматология и протез., 6: 1–7.

Корж А.А., Сименач Б.И. (1994) Ортопедическая артрология. Актуал. пробл. артровертебрологии, Киев, с. 21–26.

Корж А.А., Сименач Б.И. (2005) Теоретико-методологическое обоснование концепции «Ортопедическая артрология» как самостоятельного раздела ортопедии (обзор литературы и собственных исследований). Журн. АМН Украины, 11 (4): 727–736.

Корж О.О., Сименач Б.И. (2003) Интеграция – базисна методологія, інфраструктура наукової діяльності (на моделі ортопедичної науки). Ортопедия, травматология и протез., 3: 6–11.

Кохановский В.П., Золотухина Е.В., Лешкевич Т.Г., Фатхи Т.Б. (2003) Философия для аспирантов: Учеб. пособие. Серия «Высшее образование». Изд. 2-е. Феникс, Ростов-на-Дону, 448 с.

Пустовойт Б.А. (1996) Хірургічна профілактика диспластичного гонартрозу 14.00.20. Автореф. ... докт. мед. наук, Харків, 43 с.

Ракитов А.И. (1975) Принципы научного мышления. Политическая литература, Москва, 142 с.

Саркисова Д.С. (2006) Структурные основы адаптации и компенсации нарушенных функций. Руков. под ред. Медицина, Москва, 445 с.

Сименач Б.И. (1990) Об «артрозе». Ортопедия, травматология протез., 1: 69–70.

Сименач Б.И. (1994) Теоретико-методологическое обоснование концепции «Ортопедическая артрология». Ортопедия, травматология и протез., 3: 44–51.

Сименач Б.И., Нестеренко С.А., Пустовойт Б.А., Кобахидзе Н.И., Ефименко В.И. (1989) Программа профилактики диспластического артроза (общие предпосылки). Ортопедия, травматология и протез., 2: 1–6.

Сименач Б.И. (1995) Про «артроз» (повідомлення друге). Ортопедия, травматология и протез., 3: 4–10.

Сименач Б. (1998) Спадково схильні захворювання суглобів :теоретико-методологічне обґрунтування (на моделі колінного суглоба). Основа, Харків, 200 с.

Сименач Б. (ред.) (1999) Спадково схильні захворювання суглобів: побудова лікувально-діагностичної тактики (на моделі колінного суглоба). Харків, 393 с.

Сименач Б.І., Бабуркіна О.П., Снісаренко П.І. (2003) Артроз з позиції теорії причинності. Ортопедия, травматология и протез., 1: 135–141.

Сименач Б.І., Снісаренко П.І., Бабуркіна О.П. (2004a) Артроз як теоретико-методологічна проблема. Авторська версія. Крокус, Харків, 126 с.

Сіменач Б., Снісаренко П., Бабуркіна О. (2004б) Синдром артрозуючої деформації, зумовленої спадковою схильністю. Клінічні особливості. Ортопедія, травматологія і протез., 4: 95–100.

Сіменач Б.І., Пустовойт Б.А., Бабуркіна О.П. (2002) Профілактична хірургічна орієнтація при диспластичній патології колінного суглоба. Вісн. ортопед., травм. та протез., 2(33): 22–25.

Сіменач Б., Снісаренко П., Бабуркіна О., Зеленецький І., Гачкевич Г. (2005) Причинні фактори постійної дії, та їх роль в генезисі ортопедичних захворювань (на моделі захворювань суглобів, зумовлених спадковою схильністю). Ортопедія, травматологія і протез., 3: 102–107.

Снісаренко П.И., Михайлов С.Р. (2000) Биомеханические аспекты генезиса гонартроза (на примере коленного сустава). Ортопедия, травматология и протез., 1: 22–25.

Солониченко В.Г., Красовская Т.В. (1998) Клиническая дисморфология хирургических болезней у детей. Детская хирургия, 4: 4–19.

Храмова В.Л. (2003) Логіко-гносеологічні функції категорій філософії в науковому пізнанні. Наука та наукознавство, 4: 74–98.

Шехтер Ю.А., Серов В.В. (1991) Воспаление, адаптация, регенерация и дисрегенерация (Анализ межклеточных взаимоотношений). Арх. патологии, 53(7): 1–5.

Шумада И.В. (ред.) (1990) Диагностика и лечение дегенеративно-дистрофических поражений суставов. Здоров'я, Киев, 200 с.

Bullough P.G. (1981) The geometry of diarthrodial joints physiologic possible significance of age-related changes in geometry-to-load distribution and the development of osteoarthritis. Clin. Orthop., 156: 61–69.

Cohen M.M. (1997) The Child with Multiple Birth Defects. 2 nd. Ed. New York.

Fawthrop F., Cushnaghan J., Shue L., Dieppe P. (1986) Varus and valgus deformities of the knee joint: disease specific or biomechanical? End. Med., 2: 87–88.

Ficat P., Arlet J. (1997) Etiopathogenesis of arthrosis nosological consequentes). Rev. Rhum. Mal. Osteoartic, 44(11): 627–631.

Leiber B. (1990) Die klinischen Syndrome: Syndrome, Sequenzen und Symptomenkomplexe. Munchen, Bd. 1.

Radin E.L., Burr D.B., Caterson B., Fyhrie D., Brown T.D., Boyd (1991) Mechanical determinants of osteoarthritis. Semin. Arthritis Rheum., 3 (2): 12–21. Review.

Stevenson R.E., Hall J.G., Goodman R.M. (1993) Human Malformation and Related Anomalies. New York, 1–2.

АРТРОЗ КАК ОБЛИГАТНЫЙ ПРОЦЕСС — НОВАЯ ПАРАДИГМА

Б.И. Сіменач

Резюме. Используя собственную поисковую систему, которая состоит из генезисного принципа, пятифакторной категориально-понятийной матрицы «сустав», интегративных методологий системного подхода, классиологии, терминологии и концептуального моделирования, построе-

на новая концепция об артрозе как об облигатном процессе, присущем заболеваниям и повреждениям суставов. С этих позиций раскрываются разные аспекты проблемы «артроз».

Особое внимание уделяется артрозу, характерному диспластическим заболеваниям суставов, обусловленным наследственной предрасположенностью, который из-за особенностей развития назван «артрозирующая деформация».

Новая парадигма открывает новые перспективы профилактической диагностически-лечебной тактики и прогнозирования течения артрозов.

Ключевые слова: артроз, фундаментальное теоретическое исследование, интеграционные методологии, системный подход, концептуальное моделирование, новое знание, фиксация нового знания, функции нового знания.

ARTHRITIS AS AN OBLIGATORY PROCESS — A NEW PARADIGM

B.I. Simenach

Summary. Using the own searching system which consists of genesis principal, fivefactor categorical matrices «joint», integrative methodology of systemic approach, classicology, terminology and conceptual design, new conception about arthritis as an obligatory process, inherent to the diseases and damages of joints is built. The different aspects of problem from such positions «arthritis» are open up.

The special attention is spared to the arthritis, inherent to the dysplastic joint diseases, conditioned by the inherited predisposition, which from the features of development are adopted «by arthritic deformation».

A new paradigm opens the new prospects for prophylaxis, diagnostics, management and prognosis of arthritis course.

Key words: arthritis; fundamental theoretical research; integrational methodologies; approach of the systems; conceptual design; new knowledges; fixing of new knowledges; functions of new knowledges.

Адреса для листування:

Сіменач Богдан Ілліч
61024, Харків, вул. Пушкінська, 80
ДУ «Інститут патології хребта та суглобів
ім. М.І. Ситенка АМН України»